رویش روان شناسی، سال۱۱، شماره۱۲، شماره پیاپی ۸۱، اسفند ۱۴۰۱
Rooyesh-e-Ravanshenasi Journal(RRJ),11(12), 2023

مطالعه پدیدارشناسانه ادراک معلمان ابتدایی مجری طرح شهاب از طرح شناسایی و هدایت استعدادهای برتر

A phenomenological study of elementary teachers' perceptions of the project of identification and guidance of top talent

محمد علی پور (نویسنده مسئول)
مدرس دانشگاه فرهنگیان، تهران، ایران.
دکتر محسن آیتی
دانشیار گروه علوم تربیتی، دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی، دانشگاه بیرجند، خراسان جنوبی، ایران.
دکتر حسین شکوهی فرد
استادیار گروه علوم تربیتی، دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی، دانشگاه بیرجند، خراسان جنوبی، ایران.

Mohammad Alipour*
Lecturer at Farhangian University, Tehran, Iran.
mo.alipour@cfu.ac.ir
Dr. Mohsen Ayati
Associate professor of department of educational sciences, Faculty of Educational Sciences and Psychology, University of Birjand, South Khorasan, Iran.
Dr. Hossein Shokoohifard
Assistant professor of department of educational sciences, Faculty of Educational Sciences and Psychology, University of Birjand, South Khorasan, Iran.

چکیده

طرح ملی شهاب باهدف شناسایی و هدایت دانش‌آموزان بااستعداد با محوریت معلم در ایران اجرا شده است. از آنجا که بررسی ادراک معلمان به عنوان مجری این طرح در اجرای موفق آن نقش اساسی دارد، در این پژوهش ادراک معلمان شهرستان بیرجند از طرح شهاب به روش کیفی و از نوع پدیدارشناسی بررسی شده است. جامعه آماری پژوهش کلیه معلمان مجری طرح شهاب در شهرستان بیرجند در سال تحصیلی ۱۴۰۰-۱۳۹۹بود که با توجه به ماهیت پژوهش از روش نمونه‌گیری هدفمند از نوع معیار استفاده شد که با مصاحبه از ۱۱ معلم، داده‌های اخذشده به اشباع رسید. برای تجزیه‌وتحلیل داده‌ها جمع‌آوری‌شده، از روش تجزیه‌وتحلیل کلایزی و از نرم‌افزارMAXQDA12 به‌عنوان ابزار تحلیل داده‌ها استفاده شد. یافته‌ها در قالب ۲۱مؤلفه و چهار مقوله ماهیت، اهداف، مشکلات و پیامدها ارائه گردید که هرکدام از این مقوله‌ها دارای چندین مؤلفه است. یافته‌های پژوهش نشان دادند که معلمان نسبت به اهداف طرح به‌خوبی آگاه هستند و ضرورت اجرای طرح شهاب را به‌خوبی درک کرده‌اند. معلمان بر این اعتقاد هستند که اجرای این طرح دارای پیامدهای مختلفی است. از سوی دیگر مشکلاتی بر سر اجرای درست این طرح است.

واژه‌های کلیدی: *طرح شهاب، ادراک معلمان، پدیدارشناسی*

Abstract

Shahab national project has been implemented in Iran with the aim of identifying and guiding talented students with teacher-centeredness. Considering that the examination of the teachers' perception as the implementers of this plan plays an essential role in its successful implementation, in this research, the perception of the teachers of Birjand City about the Shahab plan has been investigated in a qualitative and phenomenological way. The statistical population of the study was all the teachers implementing the Shahab project in Birjand City in the academic year 2020-2021. Due to the nature of the research, a criterion-type purposeful sampling method was used, and the data obtained reached saturation by interviewing 11 teachers. To analyze the collected data, the Colizzi analysis method, and MAXQDA12 software were used as data analysis tools. The findings were presented in the form of 21 components and four categories of nature, goals, problems, and consequences, each of which has several components. The findings of the research showed that the teachers are well aware of the project's goals and have well understood the necessity of implementing Shahab's project. Teachers believe that this project has various implications. On the other hand, there are problems with the correct implementation of this plan.

Keywords: *Shahab plan, teachers' perceptions, Perception, Phenomenological*.

نوع مقاله : پژوهشی	دریافت : تیر ۱۴۰۱	پذیرش: بهمن ۱۴۰۱	ویرایش نهایی: اسفند ۱۴۰۱

مقدمه

یکی از اهداف و وظایف مهم نظام تعلیم‌وتربیت شناسایی و رشد استعدادهای دانش‌آموزان است (نظریان و همکاران، ۱۴۰۱؛ التینتس و ازدمیر[1]،۲۰۱۲؛ مجدفر و همکاران، ۱۳۹۴). مدیریت استعداد دانش‌آموزان، اثرگذار در جهت رشد و توسعه استعداد آن‌ها و آماده‌سازی

1 . Altintas & Ozdemir

[Downloaded from frooyesh.ir on 2026-11-06]
[DOR: 20.1001.1.2383353.1401.11.12.5.4]

برای زندگی آینده است (مظفری و همکاران، ۱۴۰۰؛ حمزه و شمس‌الدین[۱]، ۲۰۱۷). دانش‌آموزان بااستعداد، گروه و اقلیتی متنوع از دانش‌آموزان با هوش بالا و استعدادهای مختلف هستند که استعداد آن‌ها ناشناخته است و باید زمینه برای تشخیص توانمندی آن‌ها فراهم شود (قاسم‌زاده و همکاران، ۱۳۹۸؛ بلاس[۲]، ۲۰۱۴). به عقیده سن[۳] و همکاران (۲۰۲۱) و همچنین زارعی زوارکی (۱۴۰۰)، دانش‌آموزان با استعداد در آینده یک جامعه و حرفه‌های تعیین کننده نقش موثری را ایفا خواهند کرد.

استعداد، واژه‌ای عمومی است که در حیطه‌های مختلفی از آن استفاده می‌شود (ابوالحسنی و همکاران، ۱۳۹۹) و دارای مفاهیم جایگزینی همچون قابلیت، توانایی ذاتی، توانایی‌های خاص، قریحه، علاقه، ظرفیت استعدادهای ذهنی، عمل ماهرانه، نبوغ و هنر است (نظریان و همکاران، ۱۳۹۹؛ کارت رایت[۴]، ۱۳۸۷). در بحث استعداد تعریف واحدی وجود ندارد و گفت‌وگوها بر سر اینکه چه کسی به‌عنوان یک فرد بااستعداد شناخته می‌شود ادامه دارد (نیجز[۵] و همکاران، ۲۰۲۱؛ پیترز و همکاران[۶]، ۲۰۲۱؛ کپلان[۷]، ۲۰۲۲؛ علم الهدی و همکاران، ۱۳۹۸). در همین راستا صاحب‌نظران نگاه‌های مختلفی به مقوله استعداد دارند. والدین و معلمان معتقدند اصطلاحات "مستعد یا بااستعداد" به دانش‌آموزانی اعطا می‌شود که دارای ویژگی‌های مختلفی ازجمله قابلیت‌های عملکرد بالا در زمینه‌های تحصیلی، فکری، خلاق یا هنری و ویژگی‌های خاص دیگری باشند (عطارد و عباسی، ۱۴۰۰؛ازدمیر و ایسیکال بوستن[۸]، ۲۰۲۱؛ گارسیا-مارتنیز[۹] و همکاران، ۲۰۲۱؛ رانکزلی پاویا و نمون[۱۰]، ۲۰۲۰؛ نیسن[۱۱]، ۲۰۱۹). ازنظر استرنبرگ[۱۲] (۱۳۸۵)، استعداد به عملکرد در یک یا چند زمینه از فعالیت‌های انسان اشاره دارد که آشکارا بالاتر از متوسط است.

استعداد را می‌توان به‌عنوان توانایی بالقوه برای تولید و یا مشارکت در یک فعالیت خلاقانه مهم در قلمرو جست‌وجوگری، نمایش و ظهور یا عمل در طول دوره گسترده‌ای از زمان تعریف کرد (ترفینگر[۱۳]، نقل در اِن.پارک، ۱۳۸۴). همچنین یک فرد بااستعداد علاوه بر ضریب هوشی بالا، برای رسیدن به موفقیت، انگیزه دارد و ازنظر اجتماعی نیز تیزهوش است (یوسف زاده چوسری، ۱۳۹۹). استعداد توانایی خاص در یک حوزه شناخته‌شده در محیط فرهنگی و اجتماعی است که در فرد ازلحاظ کمی و کیفی نسبت به سایرین رشد بیشتری یافته است (وارل[۱۴] و همکاران، ۲۰۱۹؛ هوارد[۱۵]، ۲۰۰۹؛ مچیو[۱۶]، ۲۰۱۵).

در آیین‌نامه احراز استعداد برتر و نخبگی «استعداد برتر» را این‌گونه تعریف کرده است: به فردی اطلاق می‌شود که به‌صورت بالقوه نخبه بوده ولی هنوز زمینه‌های لازم برای شناسایی کامل و یا بروز استعدادهای ویژه او فراهم نشده است(آیتی، ۱۳۹۱). استعدادهای برتر اگر در مدارس، به‌موقع شناسایی و به‌طور صحیح هدایت و مدیریت شوند، علاوه بر شکوفایی استعدادشان و موفقیت فردی، می‌توانند در جامعه ایفای نقش‌نمایند و در راستای اعتلای جامعه بکوشند (احمدی و همکاران، ۱۴۰۰؛ پیرتو[۱۷]، ۱۳۸۵) و این امر مسئولیت نظام تعلیم و تربیت در قبال این افراد دوچندان می‌کند. می‌بایست شناسایی افراد بااستعداد برتر از برنامه‌های ویژه آموزشی قرار گیرد.

بسیاری از متخصصان معتقدند فرآیند شناسایی دانش‌آموزان بااستعداد بسیار ضروری است و شناسایی و تشخیص این افراد باید جزء برنامه‌های مهم و خاص آموزش‌وپرورش ویژه باشد (زارعی زوارکی، ۱۳۹۸)؛ لذا توجه به برنامه‌های شناسایی استعداد برتر به این دلیل اهمیت دارد که این برنامه‌ها ابزاری اساسی هستند که افراد از طریق آن‌ها می‌توانند توانایی منحصربه‌فرد خود را شناسایی و توسعه بخشند (یاروزویچ و استوکینگ، نقل در آزادگان، ۱۳۹۴).

1 . Hamzah & Shamsudin
2 . Blass
3 . Sen
4 . Card write
5 . Nijs
6 . Peters, Makel & Rambo-Hernandez
7 . Kaplan
8 . Ozdemir & Isiksal Bostan
9 . García-Martínez
10 . Ronksley-Pavia & Neumann
11 . Nissen
12 . Sternberg
13 . Trfyngr
14 . Worrell
15 . Heward
16 .Machu
17 .pirto

[Downloaded from frooyesh.ir on 2026-11-06]
[DOR: 20.1001.1.2383353.1401.11.12.5.4]

امروزه به‌کارگیری سیاست‌ها و راهبردها اثربخش برای شناسایی و هدایت استعدادهای برتر، یک مسئله مهم برای نظام‌های مختلف (محمدنژاد فدردی و همکاران، ۱۴۰۱) ازجمله نظام آموزشی به‌حساب می‌آید (نویدی، ۱۳۹۸). روش شناسایی و هدایت استعدادهای برتر در کشورهای مختلف، متفاوت است (تقی پورکران، ۱۳۹۴). آموزش‌وپرورش باید نسبت نیازهای دانش‌آموزان بااستعداد برتر توجه ویژه‌ای داشته باشد و برنامه‌های متنوعی را جهت شناسایی استعدادهای دانش‌آموزان و فراهم آوردن زمینه تبدیل آن‌ها به نخبه، در نظر بگیرد (پورصادق و همکاران، ۱۴۰۰؛ لین و تیری[1]، ۲۰۱۶). معلمان می‌توانند با شناسایی استعدادهای دانش‌آموزان در کلاس درس و تصمیماتی که در خصوص برنامه‌ها و طراحی‌های آموزشی خود اتخاذ می‌کنند، فعالیت‌ها را متناسب بااستعدادهای مختلف در برنامه درسی بگنجاند تا دانش‌آموزان بر اساس علاقه و استعداد خود نسبت به انتخاب آن اقدام نمایند، این امر موجب می‌شود که در دانش‌آموزان نگرش مثبتی ایجادشده و زمینه بهبود عملکرد تحصیلی آنان در مدرسه فراهم آید (بایبر[2] و همکاران، ۲۰۲۱؛ لی و همکاران[3]، ۲۰۲۱؛ میکائیلی و همکاران، ۱۳۹۱).

در ایران از طریق اتخاذ رویکرد شناسایی استعدادها در نظام آموزشی و با الهام از اسناد بالادستی کشور(سند تحول بنیادین آموزش‌وپرورش، برنامه درسی ملی و نقشه جامع علمی کشور)، به‌منظور تحقق اهداف مندرج در این اسناد (تقی‌پورکران، ۱۳۹۴) و پرکردن این خلأ در فرآیند هدایت فراگیران، از سال ۱۳۸۶ طرحی به نام "طرح شهاب" مابین وزارت آموزش‌وپرورش و بنیاد ملی نخبگان تدوین شد که هدف آن شناسایی و هدایت استعدادهای برتر به‌منظور تربیت نخبه‌ها با رویکرد شناسایی استعداد دانش‌آموزان در هشت حوزه استعدادی (کلامی، ریاضی، هنری، فضایی، حرکتی، اجتماعی، علوم‌تجربی و فرهنگ‌دینی) صورت می‌گیرد.

طرح شهاب، طرحی نو در جهت شناسایی استعدادهای برتر دانش آموزان در نظام تعلیم‌وتربیت است و پژوهشگران درباره آن تحقیقات اندکی انجام داده‌اند. آزادگان (۱۳۹۴)، پژوهشی با عنوان " تعیین ساختار عاملی مقیاس شناسایی و دانش‌آموزان بااستعداد و رابطه آن باهوش، خلاقیت و عملکرد تحصیلی" انجام داده است. نتایج این تحقیق نشان می‌دهد که ابزار طرح شهاب را می‌توان برای شناسایی دانش‌آموزان بااستعداد مورداستفاده قرارداد. پژوهش منصوری(۱۳۹۶) نشان می‌دهد که از نگاه مدیران و معلمان اجرای طرح شهاب ضروری است اما از روش اجرا آن رضایت ندارند. همچنین در پژوهش کیفی منصوری، رحمانی و سعادتمند (۱۴۰۰)، نتایج حاکی از تأثیر مثبت و معنی‌دار ارزشیابی طرح شهاب در دوره دوم ابتدایی است.

توجه و توسعه استعداد دانش‌آموزان نه‌تنها به‌صورت طبیعی نشأت می‌گیرد بلکه تحت تأثیر عوامل خارجی متنوعی همچون رهبری مدرسه، نقش معلم و مشارکت جامعه است. آگاه شدن از استعداد دانش آموزان، زمانی که معلم در نقش خود کارگردانی نمی‌کند، بسیار دشوار است (سلیستیونو و وینینگسی[4]، ۲۰۲۰). معلمان به‌عنوان رکن اصلی نظام آموزشی بیش‌ترین نقش را در زمینه شناسایی استعدادها دارند (زمانی فرد و همکاران، ۱۴۰۰) و هرچه در این خصوص اطلاعات و مهارت بیشتری داشته باشند، موجبات شناسایی و معرفی استعدادها بهتر فراهم می‌شود (بروستر[5] و همکاران، ۲۰۲۲؛ استولمن[6] و همکاران، ۲۰۲۱).

معلمان با استفاده از آزمون‌های گوناگون به شناسایی استعدادهای دانش‌آموزان می‌پردازند (هاجس[7] و همکاران، ۲۰۱۸). آن‌ها با مشاهده و ثبت (چک لیست) عوامل رفتاری دانش‌آموزان بااستعداد که شامل نحوه یادگیری، تفکر خلاق، رهبری اجتماعی، خودارزیابی و انگیزش است، استعداد دانش‌آموزان را شناسایی می‌کنند (ریجلی و همکاران[8]، ۲۰۲۰؛ پیج[9]، ۲۰۰۶).

بند ۱۲ اصول حاکم بر هدایت استعداد دانش آموزان در طرح شهاب بر محوریت معلم در کلیه مراحل فرآیند هدایت اشاره دارد (متون آموزشی طرح شهاب، ۱۳۹۱). شاهین وستینکایا[10] (۲۰۱۵) به بررسی اثربخشی معلمان کلاس درس در شناسایی دانش‌آموزان بااستعداد پرداخته است که نشان می‌دهد که بعد اجرای آزمون در جهت شناسایی دانش‌آموزان بااستعداد، نتایج آزمون با نظرات معلمان در انتخاب دانش‌آموزان بااستعداد هم‌خوانی داشته است. از سوی دیگر نتایج پژوهش کریم نیا و حسین زاده (۱۳۹۶) و منصوری(۱۳۹۶) نشان‌دهنده

1 . Laine & Tirri
2 .Biber
3. Lee, Gentry & Maeda
4 . Sulistiono & Winingsih
5 . Brewster
6 . Stollman
7 . Hodges
8 . Ridgley, Rubenstein & Finch
9 . Page
10 . Şahin & Çetinkaya

[Downloaded from frooyesh.ir on 2026-11-06]
[DOR: 20.1001.1.2383353.1401.11.12.5.4]

اجرای نامناسب طرح در مدارس است؛ محوریت معلم و عوامل آموزشی و پرورشی در شناسایی و هدایت استعداد برتر ایجاب می‌نماید، آشنایی، ادراک صحیح از طرح و همراهی معلمان و عوامل مدرسه و دیگر افراد با این طرح (از خانواده گرفته تا مسئولان ستادی) از مهم‌ترین ضرورت‌های اجرای موفق این طرح باشد (مجدفر و همکاران، ۱۳۹۴).

بررسی پیشینه پژوهشی مربوط به طرح شناسایی و هدایت استعدادهای درخشان (شهاب) نشان می‌دهد تاکنون پژوهشی به‌طور متمرکز و مستقیم، ادراک معلمان مجری این طرح را در ابعاد مختلف آن شامل ماهیت و چیستی این طرح، اهداف، نتایج و دستاوردها و همچنین معضلات و مشکلات آن، موردبحث و بررسی قرار نداده است. از سویی دیگر، ازآنجاکه معلمان نسبت به سایر افراد دخیل در طرح به دلیل ارتباط چشمگیر و همیشگی بادانش آموزان می‌توانند در شناسایی استعدادها نقش بسزا و اثربخشی ایفا کنند و در بحث تشخیص استعدادهای دانش‌آموزان در طرح شهاب، نظر معلمان و درک آن‌ها نسبت به طرح مبنا کار می‌گیرد، لذا چگونگی ادراک معلمان مجری این طرح بر موفقیت و سطح عملکردی و نحوه اجرای آن‌ها مؤثر و ضروری به نظر می‌رسد. در همین راستا، پژوهش حاضر به‌منظور مطالعه پدیدارشناسانه ادراک معلمان ابتدایی از طرح شناسایی و هدایت استعدادهای برتر انجام‌گرفته است. بدیهی است کاربست نتایج حاصل از این پژوهش ضمن کمک به درک و شناسایی بهتر ابعاد طرح شهاب، موجبات عملکرد بهتر معلمان را در شناسایی و هدایت استعدادهای برتر به همراه خواهد داشت.

روش

روش این پژوهش کیفی[1] از نوع پدیدارشناسی[2] است. مشارکت‌کنندگان در این پژوهش کلیه معلمان شاغل مجری طرح شهاب در شهرستان بیرجند در سال تحصیلی ۱۴۰۰-۱۳۹۹ بودند. روش انتخاب شرکت‌کنندگان در این پژوهش، به‌صورت هدفمند[3] از نوع معیار بود، به‌طوری‌که در این پژوهش افراد نمونه باید حداقل دو سال سابقه و تجربه اجرا طرح شهاب را در مدارس داشته باشند. در نمونه‌گیری هدفمند انتخاب افراد به‌صورت آگاهانه از سوی پژوهشگر صورت می‌گیرد و حجم نمونه بر اساس اشباع نظری مشخص‌شده است. پس از انجام ۱۱ مصاحبه با معلمان مجری طرح، اشباع داده‌ها حاصل شد. معیارهای ورود انتخاب معلمان عبارت‌اند از سکونت شهرستان بیرجند، استخدام رسمی آموزش و پرورش، داشتن حداقل مدرک کارشناسی، داشتن سابقه حداقل ۲ سال در اجرای طرح شهاب در دوره ابتدایی و علاقمند بودن به شرکت در پژوهش و معیارهای خروج از پژوهش نیز تشخیص قطعی یک اختلال روان‌شناختی یا انصراف از ادامه همکاری در هر نقطه ار فرآیند پژوهش بود. جمع‌آوری داده‌ها از طریق مصاحبه‌های بین فردی نیمه ساختاریافته انجام شد. برای انجام مصاحبه‌ها ابتدا به مصاحبه‌شوندگان در مورد چگونگی مصاحبه و اهداف پژوهش توضیح و به شرکت‌کنندگان اطمینان داده شد که محتوا و متن مصاحبه کاملاً محرمانه خواهد ماند و در توصیف و تجزیه‌وتحلیل نهایی اطلاعات، نامی از مشارکت‌کنندگان در پژوهش برده نمی‌شود.

برای تجزیه‌وتحلیل داده‌ها از راهبرد هفت مرحله‌ای کلایزی[4] (۲۰۰۲) استفاده شد. در این راهبرد، در مرحله اول یادداشت‌برداری از داده‌ها صورت پذیرفت. در مرحله دوم اظهارات و اصلاحات مرتبط با بحث بیرون کشیده شد. در مرحله سوم، از هریک از اظهارات یک مفهوم تدوین‌شده که بیانگر تفکر اساسی فرد بود، استخراج شد. مرحله چهارم، پس از بررسی چندباره خوشه‌های معنایی شکل‌گرفته و ارتباط آن با مقوله‌های کلی صورت گرفت. مرحله پنجم، نتایج برای توصیف جامع از پدیده تحت مطالعه به هم پیوند داده و دسته‌های کلی‌تری به وجود آمدند. مرحله ششم تقلیل سازی از یافته‌ها صورت پذیرفت؛ به‌طوری‌که توصیفات زائد، غیرقابل کاربرد و اغراق‌شده از ساختار کلی داده‌ها حذف گردید و در مرحله هفتم باهدف تأیید یافته‌های پژوهش، با استفاده از روش بازبینی اعضا انجام گرفت. همچنین در مراحل تجزیه‌وتحلیل داده‌ها از نرم‌افزار MAXQDA نسخه ۱۲ استفاده شد.

جهت ارزیابی نتایج پژوهش کیفی حاضر، از معیارهای گویا و لینکلن[5](۱۹۸۵) استفاده شده است. گوبا و لینکلن از عنوان اعتماد پذیری یا قابلیت اعتماد[6] برای ارزیابی نتایج پژوهش کیفی استفاده می‌کنند. قابلیت اعتماد به بیانی ساده، میزانی است که در آن می‌توان به

1 .Quantity
2 .phenomenology
3 .Purposeful sampling
4 Colaizzi
5 Guba & Lincoln
6 Trustworthiness

[Downloaded from frooyesh.ir on 2026-11-06]
[DOR: 20.1001.1.2383353.1401.11.12.5.4]

یافته‌های یک تحقیق کیفی متکی بود و به نتایج آن‌ها اعتماد کرد. به عقیده گوبا و لینکلن معیار قابلیت اعتماد شامل چهار معیار جداگانه اما به‌هم مرتبط است که شامل باورپذیری[1] (همسازی و همبستگی داده‌ها)، اطمینان پذیری[2] (توانایی تشخیص جایی که داده‌های یک مطالعه از کجا آمده، چگونه گردآوری شده و چه‌طور به‌کار رفته اند)، تأییدپذیری[3] (عینیت کیفی و انطباق یافته‌ها بر داده‌های پژوهش) و انتقال پذیری[4] (اعتبار بیرونی) است (محمدپور، ۱۳۸۹). در این پژوهش، برای دستیابی به اعتبار پژوهش، از تکنیک کنترل از سوی اعضا استفاده شد. مشارکت کنندگان در پژوهش، موجه‌ترین افراد برای تعیین قابلیت اعتماد هستند؛ که از طریق چک کردن توسط اعضا این امر اتفاق می‌افتد. به گونه‌ای که در این پژوهش، رونوشت مصاحبه و گزارشی از پرسش‌های مطرح شده و پاسخ‌های معلمان در اختیار آنان قرار می‌گرفت و سپس اصلاحاتی که آنان در تن مصاحبه انجام داده بودند، در نظر گرفته می‌شد. رسیدن به قابلیت انتقال، با استفاده از تکنیک‌هایی مانند توصیف فربه از مجموعه داده‌های مطالعه شده در طول گردآوری داده‌ها، استفاده از رویه‌های ویژه کدگذاری و تحلیل نمادها، نشانه‌ها و سایر موارد در مرحله تحلیل داده‌ها که به اطمینان از قابلیت انتقال کمک می‌کند، صورت گرفت. از این رو، تلاش شد تا تمام جزئیات پژوهش از نمونه‌گیری تا فرآیند گردآوری و تحلیل داده‌ها به طور کامل شرح داده شود. برای دستیابی به قابلیت اطمینان، از روش توصیف توسط همتایان استفاده شد. بدین منظور، یافته‌ها در مراحل مختلف در اختیار یک نفر از اساتید طرح شهاب قرار گرفت. لازم به ذکر است که قابل تایید بودن، به عینیت نتایج مطالعه اشاره دارد و با همخوانی نظر دو فرد مستقل راجع به دقت، ارتباط و معنی داده‌ها سنجیده می‌شود. جهت تایید نتایج و یافته‌ها از مراجعه مجدد به مشارکت‌کنندگان وکسب تایید از جانب آنان صورت گرفت و همچنین روش مثلث‌سازی محقق بکارگیری شد به‌طوری‌که بیش‌تر از یک پژوهشگر برای جمع آوری،تجزیه و تحلیل یا تفسیر داده‌ها استفاده شد.

ملاحظات اخلاقی: برای حفظ حقوق مصاحبه‌شونده، فرم رضایت آگاهانه از مصاحبه در اختیار هریک از شرکت‌کنندگان قرار داده شد تا مطالعه نمایند و در صورت تمایل همکاری نمایند، همچنین مصاحبه شوندگان آزاد بودند که هر زمان اراده کنند از انجام مصاحبه انصراف دهند. برای ورود به محیط پژوهش با مسئولین آموزش‌وپرورش شهرستان هماهنگ و رضایت مسئولین برای انجام پژوهش جلب شد و برای گرفتن مصاحبه و در جریان قرار دادن آموزگاران به کلیه مدارس شهرستان بیرجند نامه‌ای مبتنی برای انجام پژوهش ارسال گردید. به‌منظور جلب اعتماد مصاحبه‌شوندگان وحفظ حقوق آن‌ها از سوی مصاحبه‌کننده، تعهدکتبی به آن‌ها داده شد که نتایج مصاحبه محرمانه خواهند ماندو صرفاً جهت اهداف پژوهشی به‌صورت کد استفاده خواهد شد.

یافته‌ها

مشارکت کنندگان در پژوهش در رده سنی ۲۴ تا ۳۹ سال بودند و سابقه خدمت آن‌ها بین ۵ تا ۱۷ سال بود. سایر مشخصات مشارکت کنندگان در جدول ۱ آمده است.

جدول۱. اطلاعات مشارکت‌کنندگان در پژوهش

شماره مصاحبه کننده	سن	جنسیت	سابقه خدمت	میزان‌تحصیلات	رشته‌تحصیلی	سابقه اجرای طرح شهاب
۱	۳۲	زن	۱۰سال	کارشناسی	ادبیات فارسی	۵سال
۲	۲۴	مرد	۶سال	کارشناسی	علوم تربیتی	۲سال
۳	۳۷	مرد	۲۰سال	کارشناسی	ادبیات فارسی	۴سال
۴	۳۹	مرد	۱۷سال	کارشناسی	علوم تربیتی	۲سال
۵	۲۵	مرد	۵ سال	کارشناسی	علوم تربیتی	۲ سال
۶	۲۵	مرد	۶ سال	کارشناسی	علوم تربیتی	۲سال

1 Credibility
2 Dependability
3 Confirmability
4 Transformability

[Downloaded from frooyesh.ir on 2026-11-06]
[DOR: 20.1001.1.2383353.1401.11.12.5.4]

۷	۲۵	مرد	۶ سال	کارشناسی	آموزش ابتدایی	۲سال
۸	۳۲	زن	۱۳سال	کارشناسی	ادبیات فارسی	۳سال
۹	۲۳	مرد	۶ سال	کارشناسی	علوم تربیتی	۲ سال
۱۰	۲۶	مرد	۵سال	کارشناسی	علوم تربیتی	۲سال
۱۱	۲۵	مرد	۶ سال	کارشناسی	علوم تربیتی	۳سال

با بررسی و تحلیل مصاحبه‌های شرکت‌کنندگان و تجزیه‌وتحلیل کدها در پژوهش، ادراک معلمانی که مجری طرح‌شهاب بودند در قالب چهار مقوله: ماهیت، اهداف، مشکلات و پیامدها طبقه‌بندی گردید که هر کدام از این مقوله‌ها دارای مؤلفه‌هایی هستند و در مجموع ۲۱ مؤلفه استخراج شد.

جدول (۲). مضامین اصلی و مضامین فرعی استخراج شده از ادراک معلمان مجری طرح شهاب

ادراک معلمان از طرح شهاب	ماهیت	استعدادیابی/ تأکید بر تفاوت‌های فردی/ ابزاری کارآمد جهت تعیین آینده تحصیلی و همچنین سرنوشت دانش‌آموز
	اهداف	بعد فردی (تشخیص استعداد دانش‌آموزان، اقدام به شکوفایی استعدادخود، حرکت به سوی رشته و شغل مرتبط، جلوگیری از هدررفت استعداد، موتور انگیزش استعدادی)/ بعد اجتماعی (نخبه‌یابی، یاری و کمک به دانش‌آموزان مستعد اما محروم و کم بضاعت، صعود و رشد علمی کشور، ابزاری برای مدارس خاص، نابودی مدارس خاص، شایسته گزینی در آینده، تربیت مدیران کشور)
	پیامدها	دانش‌آموزان (عدم جداسازی و تفکیک دانش‌آموزان، حمایت و رشد دانش‌آموزان با استعداد، پرکردن اوقات فراغت، افزایش اعتمادبه نفس و خودکارآمدی، ایجاد حس ارزشمندی و مقبولیت در دانش‌آموزان)/ مدارس (تغییرکارکرد مدرسه، کمک به انتخاب رشته و افزایش انگیزه حضور در مدرسه)/ جامعه (شایسته گزینی در آینده، تسهیل در حل مشکلات اشتغال وکار و کاهش مشکلات و آسیب‌های اجتماعی)/ والدین (اصلاح نگاه والدین و اهمیت به استعداد فرزندشان)
	مشکلات	معضلات دوره‌های ضمن خدمت (کاربردی نبودن، عدم توانایی مدرسان، انتقال محتوا نادرست، فشرده‌بودن و ناکافی بودن)/ ابزار نامناسب اجرای طرح (تکراری بودن گویه‌ها، مبهم‌بودن گویه‌ها، ناقص‌بودن چک‌لیست‌ها)/ رویکرد ها و رفتارهای نادرست والدین دانش‌آموزان (ناآگاهی و عدم‌توجیه والدین ، نگاه نادرست والدین به حوزه های استعدادی، دخالت بی‌جای والدین)/ مشکلات مربوط به معلمان (آشنا نبودن با چگونگی تکمیل چک‌لیست‌ها، پردکردن چک‌لیست‌ها به‌وسیله معلمان غیرمتخصص،پرکردن چک‌لیست‌های از روی همدیگر، استعدادتحصیلی شاخصی برای سایراستعدادها)/ مشکلات مربوط به مسئولان و سیاستگذاران این طرح (عدم شفاف‌سازی مسئله هدایت، عدم ایجاد زیرساخت‌ها، عدم‌بازخورد به معلمان، نبود امکانات‌وتجهیزات، عدم هزینه کرد بودجه ارسالی برای طرح، عدم تشویق مجریان، عدم نظارت)

-ماهیت

ادراک معلمان از ماهیت طرح شهاب نشان داد که مجریان طرح شهاب معتقد هستند که این طرح دارای سه ماهیت مهم استعدادیابی، توجه به تفاوت‌های فردی و تعیین سرنوشت دانش‌آموزان است که هرکدام از این مؤلفه‌ها دارای زیرمؤلفه‌هایی هستند که در ادامه مورد بحث قرار می‌گیرند. ماهیت استعدادیابی طرح شهاب در بیانات معلمان به‌صورت مکرر مطرح شده است. برای نمونه مصاحبه‌شونده شماره ۶ بیان داشت:"ماهیت طرح شهاب بیشتر شناسایی دانش‌آموزانی است که استعداد ذاتی خاصی در یک زمینه دارندکه براساس هوش هشت‌گانه گاردنر است و در یک زمینه خاص استعدادشان شناسایی شود".

پرداختن به مسئله تفاوت‌های فردی در قالب اجرای طرح شهاب یکی‌دیگر از ادراکات معلمان نسبت به ماهیت طرح بود. به‌طوری که مصاحبه‌شونده شماره ۴ بیان داشت که: "ضرورت این طرح این است بالأخره همهٔ بچه‌ها هوش ریاضی ندارند، یکی هوش موسیقی و یکی هوش ورزشی دارد؛ لذا این طرح برای شناسایی استعداد دانش‌آموزان بسیار طرح خوبی است. طرح شهاب، طرحی لازم و ضروری است و بیشتر از این ها جای کارکردن دارد و هدف آموزش و پرورش همین است که دانش‌آموز در مسیر خودش هدایت شود و یادگیری فردی و

[Downloaded from frooyesh.ir on 2026-11-06]
[DOR: 20.1001.1.2383353.1401.11.12.5.4]

تفاوت‌های فردی در این طرح دیده شده است". یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد که معلمان معتقد هستند که یکی از ماهیت های طرح شهاب، تعیین سرنوشت دانش‌آموزان است، به طوری که مصاحبه‌شوندۀ شماره ۸ بیان می‌کند که " در این طرح سرنوشت بچه‌ها در دستان ما است وسرنوشت آن‌ها را ما مشخص می‌کنیم، ما اگر استعدادش را درست کشف کنیم و گویه‌ها را درست بزنیم، خیلی اهمیت دارد تا اینکه سرسری بزنیم".

- اهداف

می‌توان با بررسی مصاحبه‌ها، اهداف بیان شده از طرف مجریان طرح شهاب را در دو مؤلفۀ اصلی اهداف فردی و اجتماعی قرار داد. معلمان معتقد هستند که طرح شهاب دارای اهداف فردی است که شامل تشخیص استعداد، اقدام به شکوفایی استعدادخود، حرکت به سوی رشته و شغل، جلوگیری از هدررفت استعداد و موتور انگیزش استعدادی است. مصاحبه شونده شماره ۹ در مورد این موضوع اینطور بیان داشت که " اینکه بتواند استعدادهای هر فرد را مشخص کند و برای شکوفایی آن استعدادها برنامه‌ریزی شود که دانش‌آموزان به آن برسند خیلی طرح خوبی است". از نگاه معلمان حرکت به سوی رشته و شغل یکی از اهداف طرح شهاب است. مصاحبه‌شونده شماره ۱۱ چنین بیان می‌کند: "به هر حال دانش‌آموز می‌خواهد هدایت شود و اگر دانش‌آموزان درست به طرف استعداد خودشان هدایت شوند، منجر به تعادل در بحث شغل و رشته‌ها می‌شود. به نظر من از هر طرف که نگاه کنیم بازهم برمی‌گردید به رشته‌ای که در آینده می‌خواهند تحصیل کنند".

معلمان مجری طرح شهاب بر این باور هستند که طرح‌شهاب دارای اهداف مختلفی که شامل نخبه‌یابی، کمک به محرومان مستعد، صعود علمی کشور، ابزاری برای مدارس خاص، نابودی مدارس خاص، شایسته گزینی درآینده و تربیت مدیران کشور است. در مورد این اهداف مصاحبه‌شونده ۳ چنین بیان می‌کند: "فواید طرح آن است که وقتی، بعضی از دانش‌آموزان علاقه به درس دارند و دوست دارند که کار بکنند و درس بخوانند آنها را شناسایی می‌کنیم و ارجاعشان می‌دهیم و واقعا این طرح نخبه‌یابی خوبی است". معلمان کمک به دانش‌آموزان با استعداد محروم را یکی از اهداف مهم طرح شهاب می‌دانند. بطوری که مصاحبه‌شونده شماره ۳ در مورد این هدف مهم بیان داشت که "ضرورت اجرا طرح این است که گاهی اوقات در روستا و حتی در شهر دانش‌آموزی هست که امکان دسترسی به امکانات برایش نیست یا مثلا کسی را ندارد که آن را معرفی کند؛ پس استعدادش سوخته می‌شود و از بین می‌رود".

-پیامدها

پیامدهای طرح شهاب در ۵ مؤلفه تقسیم گردید که هر کدام از این مؤلفه‌ها دارای زیرمؤلفۀ فرعی هستند. به طورکلی معلمان بیشترین پیامد طرح را برای دانش‌آموزان دانسته‌اند که می‌توان به عدم جداسازی دانش‌آموزان، رشد دانش‌آموزان با استعداد، پرکردن اوقات فراغت، افزایش اعتماد به نفس و خودکارآمدی و احساس ارزشمندی اشاره نمود. مصاحبه‌شونده شماره ۴ بیان می‌دارد که "به نظر من طرح بسیار لازم است. چون جداسازی دانش‌آموزان اتفاق نمی‌افتد طرح بسیار خوب است و ما در مقاطع بالاتر دانش‌آموزان را جداسازی کردیم و مدارس نمونه و تیزهوشان و حتی آسیب‌های آن‌ها را هم می‌بینیم و جو این مدارس خوب نیست و آن جو رقابتی سنگین دانش‌آموزان قرار دارد".

مشارکت‌کنندگان در پژوهش اعتقاد دارند که طرح شهاب دارای پیامدهایی برای مدارس است که این پیامدها ابعاد مختلفی در برمی‌گیرد و می‌توان به تغییرکارکرد مدرسه، کمک به انتخاب رشته و افزایش انگیزه آمدن به مدرسه اشاره کرد. مصاحبه‌شونده شماره ۵ در این خصوص مطرح می‌کند: "موضوع این است که اگر استعداد یک دانش آموز شناسایی شد، روی انگیزش دانش آموز تأثیر می‌گذارد. مثلاً به درس هنر وقتی علاقمند است همین موضوع خیلی کمک می‌کند. به‌طوری‌که کلاً مدرسه برای او جذاب‌تر می‌شود".

مجریان طرح شهاب بر این باورند که طرح ملی شهاب دارای پیامدهایی برای جامعه است که این پیامدها ابعاد مختلفی در برمی‌گیرد، که می‌توان به شایسته گزینی در آینده، حل مشکلات اشتغال وکار و کاهش مشکلات اجتماعی اشاره کرد. دربارۀ این موارد مصاحبه‌شونده شماره ۱مطرح می‌کند که "آنچه ما شنیده‌ایم که درآینده بچه در زمینه خودش رشد کند؛ یعنی هرکسی سرجای خودش به‌کارگرفته بشود و هر استعدادی سر جای خودش پرورش پیدا کند".

مشارکت‌کنندگان در پژوهش اعتقاد دارند که طرح شهاب دارای پیامدهایی برای والدین است که این پیامدها ابعاد مختلفی در برمی‌گیرد، که می‌توان به اصلاح نگاه والدین و اهمیت به استعداد فرزندشان اشاره کرد. مصاحبه‌شونده شماره ۶ در مورد این موضوع بیان می‌کند :" اولیا از این که صرفا استعداد تحصیلی آنها را بررسی کنند".

[Downloaded from frooyesh.ir on 2026-11-06]
[DOR: 20.1001.1.2383353.1401.11.12.5.4]

- مشکلات

مقوله مشکلات طرح دارای ۶ مؤلفهٔ مشکلات دوره‌های ضمن‌خدمت، ابزار، معلمان، قوانین‌ومقررات، مسئولین و والدین است که در ادامه این مؤلفه‌ها همراه با زیرمؤلفه‌های آن مورد بحث قرار گرفته‌اند. مجریان طرح شهاب بر این باور هستند که مشکلات دوره ضمن خدمت شامل کاربردی نبودن، عدم توانایی مدرسان، انتقال محتوای نادرست، فشرده بودن وناکافی بودن دوره‌ها است. مصاحبه‌گر شماره ۱۰ بیان داشت که " کلاس‌های ضمن‌خدمتی که متأسفانه گذاشتند؛ حتی نیامدند همان محتوای ضروری را بگویند و گفتند طرح شهاب این هست و نباید سه گزینه تکراری مثل هم زده شود. دوره ضمن‌خدمت یک استادی یک سری مطالب را ارائه داد و به هیچ دردی هم نخورد و ۸ استعداد را معرفی کردند". معلمان مشکلاتی همچون تکراری بودن گویه‌ها، مبهم‌بودن گویه‌ها، ناقص‌بودن چک‌لیست‌ها و ازاین قبیل را مرتبط با چک‌لیست طرح شهاب مطرح نموده‌اند.

معلمان مشکلات مختلفی را مرتبط با والدین مطرح کرده‌اند که می‌توان به ناآگاهی و عدم‌توجیه والدین ، نگاه نادرست والدین به حوزه های استعدادی، دخالت بی‌جای والدین اشاره نمود. مصاحبه‌شونده شماره ۵ بیان داشت: "والدین در برخی زمینه‌ها مشکل‌ساز هستند، به طوری‌که اصرار دارند دانش‌آموز من در این زمینه استعداد دارد و یا چون در این درس قوی است باید استعداد مربوط به آن را پر کنید و دخالت بی‌جای والدین باعث گمراهی معلمان می‌شود. و این مشکل هم به دلیل ناآگاهی والدین است". فرهنگ و نگاه والدین در حوزه‌های استعدادی یکی‌دیگر از مشکلاتی است که معلمان آن را بیان نموده‌اند.

معلمان بر این اعتقاد هستند که در طرح‌شهاب مشکلاتی مرتبط با معلمان است که این مشکلات ابعاد مختلفی دارند که شامل آشنا نبودن با چگونگی تکمیل چک‌لیست‌ها، پردکردن چک‌لیست‌ها به‌وسیلهٔ معلمان غیرمتخصص، پرکردن چک‌لیست‌های از روی همدیگر، استعداد تحصیلی شاخصی برای سایراستعدادها و... است. مصاحبه‌شونده شماره ۱در مورد این مشکل اینطور بیان داشت که" عملاً یک اشکال اساسی که در مدارس است، این است که مجریان با توجه به اینکه دوره‌ها را دیده‌اند، در عمل نمی‌دانند که چطور باید فرم‌ها را پر کنند؛ چه برسد به اینکه شناسایی کنند که آیا این استعداد در بچه هست یا نه. در نمره‌گذاری چک‌لیست‌ها سردرگم هستند". مصاحبه‌شونده شماره ۱ بیان می‌دارد که" مثلا در کلاس خودم ساعت ورزش در اختیار کسی دیگر است و من اطلاعی ندارم و به معلم ورزش می دهم؛ ولی مشاهده شده است بعضی معلمان کوتاهی می‌کنند و با اطلاع دادن مختصر، می‌گویند به جای شما چک‌لیست‌ها را پرکردیم و خودشان آنها را پر می‌کنند".

معلمان بر این باورهستند که در طرح‌شهاب مشکلاتی مرتبط با مسئولین وجود دارد که شامل عدم شفاف‌سازی مسئله هدایت، عدم ایجاد زیرساخت‌ها، عدم‌بازخورد به معلمان، نبود امکانات‌وتجهیزات، عدم هزینه کرد بودجه ارسالی برای طرح، عدم تشویق مجریان، عدم نظارت و... است. مصاحبه‌شونده شماره ۱۰ بیان می‌کند که"در زمینهٔ هدایت هیچ کاری نشده است و معلم می‌گوید که وقتی کار من بدون نتیجه است چرا این طرح را انجام بدهم. و فقط یک میانگین الکی از خودش می‌دهد تا دانش‌آموز از زیر دستش به پایه بالاتر برود . چون زمینه هدایت نباشد، شناسایی چه به دردش می خورد". یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد که معلمان زیادی بر عدم وجود تجهیزات و امکانات اشاره نموده‌اند و این مشکل را مانعی بر سر راه شناسایی دانش‌آموزان با استعداد دانسته‌اند و لذا باید مسئولین به فکر تجهیز مدارس براساس حوزه‌های استعدادی باشند.

مشارکت‌کنندگان در پژوهش بر این باور هستند که در طرح‌شهاب مشکلاتی مرتبط با قوانین‌ومقررات است که این مشکلات ابعاد مختلفی دارد که شامل وجود طرح‌های متنوع در آموزش‌وپرورش ،عدم اختصاص پاداش و مزیت برای مجریان و سنجش عملکرد معلمان براساس نمره بالای فرم‌ها است.

بحث و نتیجه‌گیری

پژوهش کیفی حاضر با هدف تحلیل و فهم ادراک معلمان دوره ابتدایی مجری طرح شناسایی و هدایت استعدادهای برتر، از طرح شناسایی و هدایت استعدادهای برتر موسوم به طرح شهاب انجام گرفت. یافته‌های این پژوهش بازنمایی و تحلیل ادراک معلمان شاغل مجری طرح ملی شهاب شهرستان بیرجند است. همان‌طور که یافته‌ها نشان می‌دهد معلمان بر این اعتقاد هستند که توجه به تفاوت‌های فردی یکی از ماهیت‌های طرح شهاب است. در اسناد مرتبط به این طرح آمده است که در طرح شهاب باید به تفاوت‌های فردی یک‌به‌یک دانش‌آموزان توجه نمود تا بتوان نسبت به درک و شناسایی استعداد هر یک از دانش‌آموزان توانمندی بیشتر کسب کرد. برنامه ملی طرح

[Downloaded from frooyesh.ir on 2026-11-06]
[DOR: 20.1001.1.2383353.1401.11.12.5.4]

شهاب بیشتر به تفاوت‌های فردی دانش‌آموزان توجه دارد (عموپور، ۱۳۹۶). دانش آموزی در حوزه خاصی استعداد دارد و می‌بایست با در نظر گرفتن اصل مهم روانشناختی تفاوت‌های فردی به استعداد هر دانش‌آموز احترام گذاشت و او را در همان حوزه استعدادی شناسایی و هدایت نمود.

نتایج پژوهش نشان داد که معلمان اعتقاد دارند با اجرای طرح شناسایی و هدایت استعدادهای برتر سرنوشت دانش‌آموزان با استعداد مشخص می‌شود و دانش‌آموزان به سوی استعدادهایشان هدایت می شوند و در جهت شکوفایی آن حرکت می‌کنند. آنچه که می‌توان از یافته‌های پژوهشی نتیجه آن است که معلمان با بیان دیدگاه‌های خود در مورد ماهیت طرح شهاب، نشان داده‌اند که ادراک مناسبی نسبت به ماهیت این طرح دارند و به خوبی فلسفه اجرایی این طرح را می‌دانند.

یافته‌های پژوهش نشان داد که معلمان اهدافی را برای طرح شهاب مطرح کرده‌اند که می‌توان این اهداف را در دو طبقه فردی و اجتماعی قرارداد. بر این باور هستند که هدایت دانش‌آموزان به سوی استعداد خودشان یکی از اهداف مهم طرح است. در تبیین این امر می‌توان بیان کرد، همان‌طور که مشخص است یکی از اهداف طرح شهاب پرورش استعدادهای برتر و سرآمد و ایجاد زمینه و سازوکارهای مناسب برای رشد و بالندگی آنان به عنوان سرمایه‌های خدادادی و ملی است و افرادی که در این طرح شناسایی می‌شوند، از هیچ‌گونه امتیاز یا اولویت مادی (همانند جایزه، مقرری و...) و تحصیلی (همانند امتیاز پذیرش در مدارس نمونه و استعداد درخشان، کلاس های آمادگی کنکور، ورود به دانشگاه بدون کنکور و...) برخوردار نخواهند شد و تنها در راستای شکوفایی استعدادهای خویش تحت هدایت و تربیت علمی و معنوی قرار می‌گیرند(مجدفرو همکاران، ۱۳۹۴).

بر اساس نتایج پژوهش، معلمان نخبه‌یابی را به عنوان یکی از اهداف طرح شهاب می‌دانند. آنها بر این باور هستند که این طرح به دنبال آن است که نخبگان آینده جامعه را کم‌کم شناسایی و مورد حمایت قرار دهد. یکی‌دیگر از اهداف طرح از نگاه مجریان، کمک به محرومان مستعد می‌باشد. آن‌ها به این دید نگاه می‌کنند که این طرح می‌خواهد به محرومان مستعدی که زمینه شناسایی و هدایت برای آن‌ها فراهم نیست، کمک کند. طبق اصول وسیاست‌های طرح شهاب، در این طرح تلاش خواهد شد تا هدایت و حمایت از صاحبان استعدادهای برتر به‌گونه‌ای صورت گیرد که محدودیت‌ها و محرومیت‌های محیطی، اجتماعی، آموزشی و اقتصادی مانع رشد قابلیت‌ها و استعدادهای دانش‌آموزان نشود (مجدفر و همکاران، ۱۳۹۴). در تأیید نظر معلمان می‌تواند به گزارشی که توسط ریچرت[1]، آلوینو[2] ومک دونال[3] در سال ۱۹۸۲ مطرح شده است اشاره کرد. در این گزارش، اصول مربوط به شناسایی دانش‌آموزان با استعداد مطرح شده است. یکی از مهم‌ترین اصول این گزارش، اصل برابری است(پیرتو، ۱۳۸۵). همچنین در پژوهشی دیگر هانس کروکالاهان، اصول شناسایی را مطرح کرده و بیان می‌دارد که باید در شناسایی دانش‌آموزان محروم، ابزارهای مناسب به کارگرفته شود (هالان وکافمن[4]، ۱۳۹۲).

یافته‌های پژوهش مشخص کرد که معلمان معتقدهستند، طرح ملی شهاب پیامدهایی را برای دانش‌آموزان، مدارس، جامعه و والدین دارد. یافته‌های یوسف زاده چوسری(۱۳۹۹) تأییدکنندهٔ یافتهٔ پژوهش است. یکی از پیامدها برای دانش‌آموزان از نگاه معلمان، عدم جداسازی دانش‌آموزان با استعداد است. آنان معتقدهستند که طرح شهاب باعث شده است که استعداد دانش‌آموزان بدون آنکه آن‌ها را از هم جداسازی نماییم، شناسایی شود. این پیامد مهم جزء اصول و سیاست‌های ابلاغی طرح شهاب است که بر اساس آن فرآیند شناسایی و هدایت دانش‌آموزان با استعداد بخصوص در سطح مدرسه و با محوریت معلم باید بدون جداسازی آن‌ها از کلاس درس و مدرسه آن‌ها باشد (مجدفر،اصلانی‌و سلیقه دار، ۱۳۹۴). معلمان معتقد هستند که وقتی دانش‌آموزی در حوزه استعداد داشته باشد و به او اعلام گردد و او را هدایت کنیم، اعتماد به نفس و خودکارآمدی دانش‌آموز بالا می‌رود. یکی از مهم‌ترین پیامدهای طرح شهاب از نگاه معلمان، تغییر کارکرد مدارس است. از نگاه آنان مدارس قبلا فقط به استعداد تحصیلی دانش‌آموزان توجه داشته اند. اما با اجرای طرح ملی شهاب، مدارس رویکرد خود را تغییر داده و سایر استعدادهای دانش‌آموزان برای آن‌ها اهمیت بیشتری پیدا کرده است.

یافته‌های پژوهش نشان داد که معلمان مجری طرح شهاب بر این اعتقادند که با اجرای طرح شهاب و هدایت دانش‌آموزان در حوزه استعدادی خودش، در آینده، هرکس در جایگاه خودش قرار می‌گیرد و متناسب با استعداد خودش در شغل و رشته مورد علاقه خودش

1.Richert
2 .Alvino
3 .Mc Donnel
4 . Hallahun& Kauffman

[Downloaded from frooyesh.ir on 2026-11-06]
[DOR: 20.1001.1.2383353.1401.11.12.5.4]

قرار می‌گیرد. توجه به خواسته‌های فراگیران و برطرف کردن نیازهای آن‌ها و داشتن برنامه برای آن‌ها می‌تواند در نگهداشت فراگیران با استعداد موثر واقع شود (ندیانگو[1]، ۲۰۲۱).

با توجه به نتایج پژوهش مشارکت‌کنندگان در پژوهش معتقد هستند که با اجرای طرح شهاب تغییری در نگاه والدین و نگرش آن‌ها ایجاد شده است. آنها بر این باور هستند که والدین قبلا استعدادتحصیلی را با اهمیت تلقی می‌کردند و به سایر حوزه‌های استعدادی نگرشی مثبت نداشتند، اما با اجرای طرح شهاب و زمینه‌سازی در جامعه استعدادهای دیگر برجسته شد و والدین در کنار استعداد تحصیلی برای استعداد دیگر فرزندانشان اهمیت قایل می‌شوند و نسبت به آن‌ها حساس شده‌اند.

یافته‌های پژوهش نشان داد که معلمان بر این اعتقاد هستند که طرح شهاب دارای مشکلاتی در حوزه‌های مختلف است. این مشکلات مربوط به دوره‌های ضمن‌خدمت، ابزار، معلمان، قوانین و مقررات، مسئولین و والدین است. یافته‌های پژوهش یوسف زاده چوسری(۱۳۹۹) تأییدکنندهٔ یافته‌های این پژوهش است. در این راستا باید اظهار داشت که معلمان بر این عقیده اند که دوره‌های ضمن‌خدمت به صورت کاربردی برای آن‌ها ارائه نشده است و مدرسان از تسلط آن چنانی برخوردار نبوده‌اند و مطالبی که مرتبط به راه‌های شناسایی استعدادها بوده ، به آنها گفته نشده است و حتی در این کلاس‌ها تصورات اشتباه درمورد نحوهٔ امتیازدهی به دانش‌آموزان از سوی مسئولین و مدرسین انتقال داده شده است.

یافته‌ها نشان می‌دهد که برای شناسایی استعداد دانش‌آموزان باید از ابزارهای مطلوب استفاده شود. در همین راستا هانس کروکالاهان هشت اصل شناسایی کلی را جهت هرچه بهتر انجام‌شدن مرحله شناسایی ارائه کرده‌اند که یکی از اصول مطرح شده توسط وی این است که برای اندازه‌گیری استعداد، ابزارها و راهبردهایی که دارای روایی و اعتبار است، باید مورد استفاده قرار گیرد (هالاهان وکافمن، ۱۳۹۲). ابزار طرح‌شهاب توسط ضیایی موید، آسایش، لاری، مینایی و همتی فر (۱۳۹۰) و آیتی، عابدی، کاظمی، حقیقی، لطیفی، راستگو مقدم و اسدی یونسی (۱۳۹۰) در قالب طرح پژوهشی بنیاد ملی نخبگان طراحی شده است. پژوهش آزادگان، آیتی و اسدی یونسی(۱۳۹۶) نشان می‌دهد که مقیاس شناسایی دانش‌آموزان با استعداد (ابزار طرح شهاب) از روایی و پایایی خوبی برخوردار است. یافته‌های پژوهش علی پور، آیتی و سورگی(۱۳۹۸) نشان از نبود یا پایین بودن اتفاق نظر در برخی از حوزه‌های استعدادی بین نظر معلم و والدین را می‌رساند. بررسی نشان می‌دهد که معلمان نسبت به ابزار طرح مشکلات و ابهاماتی دارند که این مشکل می تواند برخواسته از دلایلی باشد: ۱- ابزار طرح شهاب دارای مشکلاتی است و باتوجه به اینکه پژوهش‌هایی نسبت به آن صورت گرفته است، می‌بایست مجددا بازنگری شود. ۲- طبق عناوین و سرفصل‌های دوره ضمن‌خدمت طرح شهاب، باید مدرسین دوره، در جلسه نهم ابزار طرح(چک لیست ها) را برای مجریان طرح، مرور کنند و مصادیق واقعی برای معلمین مطرح نمایند و همچنین نحوه نمره‌گذاری را برای آن‌ها شرح دهند.

درخصوص مشکلات و چالش‌های مربوط به اجرای طرح شهاب می‌توان به آگاه نبودن والدین و نگاه و نگرش آنها به طرح و حوزه‌های استعدادی اشاره کرد. باید این نکته را در نظر گرفت که یکی مهم‌ترین وظایف نظام‌آموزشی، توجیه والدین در خصوص حوزه‌های استعدادی است و می‌بایست این آموزش‌ها براساس شیوه‌نامه و در قالب کلاس‌های آموزش خانواده صورت گیرد (شیوه نامه اجرایی طرح شهاب، ۱۳۹۵). طبق اصول و سیاست‌های طرح شهاب باید برای افرادی که درگیر طرح شهاب هستند از خانواده‌ها گرفته تا مسئولین ستادی کلاس های آموزشی گذاشته شود و ضرورت اجرای این طرح انتقال داده شود تا نگرش والدین نسبت به طرح اصلاح گردد و از پدید آمدن از انتظارات و توقعات بی‌جا یا آسیب‌های متداول در جریان شناسایی و پرورش استعدادهای برتر جلوگیری شود (عموپور، ۱۳۹۶؛ مجدفر، اصلانی و سلیقه دار، ۱۳۹۴). والدین می‌توانند در راستای چهار عامل انگیزه، تجربیات وشروع زودهنگام، مربی‌گری و تمرین‌های حساب شده نقش مرکزی در حوزه پیشرفت استعداد داشته باشند (وایت، کیورا، کاسون و پرتی[2]، ۲۰۱۵).

علاوه بر نقش اساسی والدین در شناخت و هدایت استعدادهای دانش‌آموزان، معلمان نیز در این زمینه نقش فوق‌العاده ارزشمندی را ایفا می‌کنند. در همین راستا نتایج تحقیق نشان داد که برخی از مشکلات و معضلات طرح شهاب، مربوط به معلمان است. در بعضی از حوزه‌های استعدادی، معلمان غیرمتخصص گویه‌های مربوط به آن استعداد را تکمیل می‌کنند. یافته‌های پژوهشی علی پور، آیتی و علی پور شهربابک (۱۳۹۹) و یوسف زاده چوسری(۱۳۹۹) تأییدکنندهٔ یافته‌های این پژوهش است. در تبیین این موضوع می‌توان بیان داشت که در بند۶ (فرآیند شناسایی) شیوه‌نامه اجرایی طرح شناسایی و هدایت استعدادبرتر(شهاب) به طورصریح ذکر شده است که در دبستان‌هایی که برخی از مواد درسی توسط آموزگارانی غیر از آموزگار اصلی تدریس می‌شود، تکمیل چک‌لیست در قسمت استعداد مربوط به آن ماده

1 . Ndiangui
2 . Witte, Kiewra, Kasson & Perry

[Downloaded from frooyesh.ir on 2026-11-06]
[DOR: 20.1001.1.2383353.1401.11.12.5.4]

درسی پس از تعامل آموزگار اصلی با آموزگار آن درس انجام شود. لذا پر کردن چک لیست‌ها بدون دریافت نظر معلمان متخصص کاری اشتباه و غیرقانونی است.

دیگر یافته پژوهش نشان می‌دهد که مجریان طرح از نحوه و چگونگی تکمیل چک لیست‌ها و نمره‌گذاری حوزه های استعدادی اطلاعات اندکی دارند؛ بنابراین مسئولین باید برنامه‌ریزی‌هایی جهت آموزش به معلمان در جهت نحوه نمره‌گذاری و تکمیل چک لیست‌های طرح شهاب تدارک ببینند.

دیگر یافته پژوهش مبین آن است که معلمان براساس نمره‌های درسی و عملکرد تحصیلی، در مورد سایر استعداد دانش‌آموزان قضاوت می‌کنند. همچنین دانش‌آموزانی که از نظر درسی شرایط بهتری دارند، در نزد معلمان نیز جایگاه بهتری دارند. این یافته با نتایج پژوهش سیگل[1](۲۰۰۱) که نشان داد که معلمان بیشتر روی عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان متمرکز می‌شوند و کمتر به مهارت‌هایی همچون خلاقیت، رهبری و مهارت‌های حرکتی توجهی می‌کنند و یا آنها را نادیده می‌گیرند، همسو است. معلمان باید بدانند که سرآمدی فقط به داشتن هوش بهر بالا نیست (برک[2]، ۱۳۹۳).

یافته‌های پژوهش نشانگر آن است که مسئولین در مورد هدایت دانش‌آموزان اقدامی نکرده‌اند و یا موضوع هدایت را برای عوامل درگیر طرح شهاب شفاف‌سازی نکرده‌اند. این یافته پژوهش، یافته‌های پژوهشی کریم‌نیا و حسین‌زاده (۱۳۹۶) را تأیید می‌نماید. همانطور مشخص است عدم شفاف‌سازی مسئله هدایت از طرف مسئولین یکی از ابهاماتی است که در اول باعث کم شدن انگیزه معلمان شده است و دوم اینکه این موضوع ما را از اهداف اصلی طرح شهاب دور می‌کند، به طوری که طبق سرفصل‌ها و عناوین دوره‌های آموزشی طرح شهاب، باید امر هدایت دانش‌آموزان با استعداد با محوریت معلم و جلب همکاری سایردستگاه‌ها و مشارکت والدین صورت گیرد و همچنین می‌بایست با توجه به ظرفیت‌های درونی و بیرونی مدرسه در جهت هدایت دانش‌آموزان با استعداد گام برداشت. امروز یکی از مسائل مهم در حوزه استعداد نظریه فرهنگی و اجتماعی است که طبق این نظریه تقابل فرد و زمینه‌های فرهنگی و اجتماعی می‌تواند زمینه ساز بروز استعداد افراد باشد (پلاکر، مک ویلیامزو گو[3]، ۲۰۲۱).

از نوآوری‌های این پژوهش نسبت به پژوهش های قبلی در حوزه طرح شهاب می‌توان به این موضوع اشاره کرد که پژوهش‌های قبلی به‌صورت کمی انجام شده است و کمتر پژوهشی به بررسی ادراک معلمان پرداخته است. در خصوص یافته‌ها نیز باید این نکته را متذکر شد که تاکنونی پژوهشی به طور ویژه اهداف، پیامدها و چالش‌های طرح شهاب را در ادراک معلمان مجری این طرح مورد بحث و بررسی قرارنداده بود. دیگر نوآوری پژوهش حاضر، دسته‌بندی ادراک معلمان در سه بخش اهداف، پیامدها و مشکلات است؛ به عبارتی دیگر دسته‌بندی ارائه شده، ضمن ارائه ماهیت و اهداف طرح شهاب، پیامدهای مثبت و موثر آن و از سویی دیگر چالش‌های موجود در آن را نیز در نظر گرفته است.

از محدودیت‌های پژوهش می‌توان به کمبود مطالعات پژوهشی در ارتباط با موضوع مقاله اشاره کرد. زیرا مبنای بخش پیشینهٔ پژوهش ارجاع‌دهی و استناددهی به کار سایر پژوهشگران است. مبنای نظری سوال پژوهش براساس مطالعات سایر پژوهشگران شکل می‌گیرد. با این حال، موضوع پژوهش حاضر جدید بود، به‌طوری‌که در آن زمینه با محدودیت مطالعات پژوهشی مواجه بود.

با توجه به یافته‌های پژوهش می‌توان پیشنهاد داد که کتابی در راستای توجیه و آموزش والدین در حوزه استعدادیابی طراحی و تدوین شود. با توجه به اینکه در ایران صرفا نظر معلم در طرح شهاب ملاکی برای شناسایی استعدادها است، این شاخص نمی‌تواند کمک شایان توجهی کند و می‌بایست از منابع و ابزارهای دیگر هم در راستای شناسایی و هدایت دانش‌آموزان با استعداد استفاده نمود. همچنین در راستای افزایش آگاهی معلمان از یک سو و کمک به شناسایی و هدایت استعدادهای دانش‌آموزان در گام بعد، پیشنهاد می‌شود در خصوص طرح شهاب کارگاه‌های متعددی برای معلمان برگزار شود.

منابع

آزادگان، ع (۱۳۹۴). *تعیین ساختار عاملی مقیاس شناسایی دانش آموزان بااستعداد و رابطه آن باهوش، خلاقیت وعملکردتحصیلی* (پایان‌نامه کارشناسی ارشد منتشرنشده). دانشگاه بیرجند، ایران.

1 . Siegle
2. .Berk
3 . Plucker, McWilliams & Guo

[Downloaded from frooyesh.ir on 2026-11-06]
[DOR: 20.1001.1.2383353.1401.11.12.5.4]

آزادگان، ع.، آیتی، م.، واسدی یونسی، م (۱۳۹۴). بررسی استعدادهای دانش آموزان پایه چهارم ابتدایی در فرآیند شناسایی وهدایت استعدادهای برتر. *مجموعه مقالات همایش ملی آموزش ابتدایی*، دانشگاه بیرجند و وزارت آموزش وپرورش.

آزادگان، ع.، آیتی، م.، و اسدی یونسی ،م (۱۳۹۶). تحلیل عاملی تاییدی مقیاس شناسایی دانش آموزان با استعداد. *فصلنامه اندازه گیری تربیتی دانشگاه علامه طباطبائی*، ۷(۲۷)، ۱۸۱- ۱۶۱.2017.11184.1325 https://dx.doi.org/10.22054/jem.

آیتی، م (۱۳۹۱). *مجموعه متون آموزشی طرح شهاب(شناسایی و هدایت استعداد برتر)*. طرح پژوهشی تحت نظارت معاونت پژوهش و برنامه ریزی بنیاد ملی نخبگان.

ابوالحسنی، م.، اخوت، ا.، اسماعیلی، م.،و بهرامی احسان، ه (۱۳۹۹). تبیین فرایند شکل‌گیری مفهوم استعداد مبتنی بر تحلیل شبکه واژگانی در قرآن کریم. *علوم تربیتی از دیدگاه اسلام*، ۸(۱۵)، ۵-۲۷. doi: 10.30497/edus.2021.239034.1382

احمدی، ح.، زاهد بابلان، ع.، مرادی، م.،و خالق خواه، ع (۱۴۰۰). مدل‌یابی عوامل مؤثر بر پیامدهای مدیریت استعداد معلمان دوره متوسطه شهر اردبیل (پژوهش‌آمیخته). *روان شناسی مدرسه و آموزشگاه*، ۱۰(۱)، ۲-۱۷. doi: 10.22098/jsp.2021.1129

استبرگ، ر.،و ریس، س (۱۳۸۵). *تیزهوشی، تعاریف و مفاهیم*. (مجتبی، امیری مجد، مترجم). تهران: نشر دانژه.

ان.پارک، ب (۱۳۸۴). *شناسایی و پرورش استعدادهای درخشان*. (فرامرز، سهرابی وابوالفضل، کرمی، مترجمان).تهران: روان سنجی.(نشراثراصلی۲۰۰۳).

برک، ل (۱۳۹۳). *روان شناسی رشد(از لقاح تا کودکی) جلد اول*. (یحیی، سیدمحمدی، مترجم). تهران: ارسباران.

پورصادق، ن.، اسلامی، آذر.،وحقیقی، م (۱۴۰۰). مدیریت استعداد در اسناد سیاستی جمهوری اسلامی ایران. *فصلنامه مدیریت منابع در نیروی انتظامی*، ۹(۱)، ۲۰۶-۱۵۹.http://rmpjmd.jrl.police.ir/article_95217.html

پیرتو، ج (۱۳۸۵). *رشد و آموزش کودکان و بزرگسالان بااستعداد*. (فاطمه، گلشنی ونیره، دلالی، مترجمان).تهران: روان.

تقی پورکران، ح (۱۳۹۴). طرح شهاب از آغازتاکنون. *فصل‌نامه آموزشی، تربیتی، پژوهشی استعدادهای درخشان*. ۱(۷۳)، ۴۶-۳۴.

زارعی زوارکی، ا.، کبیری، ع.، قائدی، ی.، دلاور، علی؛ نیلی احمدآبادی، م. (۱۴۰۰). طراحی و اعتبار یابی مدل آموزشی به منظور به‌کارگیری فناوری در برنامه فلسفه برای کودکان برای دانش آموزان بااستعداد. *روانشناسی افراد استثنایی*، ۱۱(۴۱)، ۱-۴۵. https://doi.org/10.22054/jpe.2021.58123.2272

زارعی زوارکی، ا. (۱۳۹۸). طراحی و اعتباریابی مدل یادگیری تلفیقی با تاکید بر فنّاوری‌های دیجیتال برای دانش‌آموزان با نیازهای آموزشی ویژه. روانشناسی افراد استثنایی، ۹(۳۴)، ۵۱-۷۸. https://doi.org/10.22054/jpe.2019.43375.2004

زمانی فرد، ز.، دارایی، م.،و فرخبخش، س (۱۴۰۰). شناسایی و اعتباریابی مولفه های مدل مدیریت استعداد آموزگاران. *دوماهنامه علمی - پژوهشی رهیافتی نو در مدیریت آموزشی*،۱۲(۱)، ۱۳۱-۱۱۷. doi: 10.30495/jedu.2021.23126.4682

ضیایی موید، م.، آسایش، م.، لاری، ن.، مینایی، ز.،و همتی فر، م (۱۳۹۰). *بررسی روش‌های شناسایی استعدادهای برتر و ارائه الگوی عملی*. طرح پژوهشی بنیاد ملی نخبگان.

عطارد، ع.، عباسی ب. (۱۴۰۰). مقایسه عملکرد تحصیلی و سلامت روان دانش‌آموزان دختر تیزهوش و عادی. *جامعه شناسی آموزش و پرورش*، ۱۴(۲)، ۱۶۴-۱۵۴.https://doi.org/10.22034/ijes.2021.534408.1116 .

علی پور، م.، آیتی، م.،و سورگی، ف (۱۳۹۸). بررسی میزان همبستگی نظرات معلمان و والدین در خصوص استعداد دانش آموزان (طرح شهاب). *مجله رویش روانشناسی*، ۸(۹)، ۱۸۹-۱۹۸.http://frooyesh.ir/article-1-1453-fa.html

علی پور، م.، آیتی، م.،و علی پورشهربابک، ا (۱۳۹۹). واکاوی دلالت‌های قوانین و اصول فیزیک کوانتوم در حوزه استعدادیابی (نظریه کوانتومی استعداد). *مجله رویش روانشناسی*، ۹(۲)، ۲۷-۳۸.http://frooyesh.ir/article-1-1840-fa.html

علم الهدی، ج.، قاسم زاده، ع.،و مهاجردارابی، ه (۱۳۹۸). مفهوم شناسی «استعداد»به مثابه یکی از عوامل رشد در قرآن از منظر علامه طباطبایی و صدرالمتالهین. *آموزه های قرآنی*، ۱۶(۳۰)، ۵۴-۲۷.https://qd.razavi.ac.ir/article_279.html

عموپور، ن (۱۳۹۶). مطالعه تفاوتهای فردی دانش آموزان در برنامه ملی شهاب. *فصلنامه مطالعات روانشناسی وعلوم تربیتی*، ۱(۱۸)، ۶۹-۴۹.

قاسم زاده، ع.، عابدی، م.،و نیلفروشان،پ (۱۳۹۸). امکان سنجی استفاده از روش های مشاوره ای برای شناسایی استعدادها. *فرهنگ مشاوره و روان درمانی*، ۱۰(۳۹)، ۱-۲۶. doi: 10.22054/qccpc.2019.40752.2101

کارت رایت، ر(۱۳۸۷). *مدیریت استعداد*. (علی، محمدگودرزی، مترجم). تهران: موسسه خدمات فرهنگی رسا.

کریم نیا،ک.،و حسین زاده، ا (۱۳۹۶). ارزیابی اثربخشی طرح شهاب از دیدگاه مدیران، معاونین و اولیا دانش آموزان در زمینه شناسای و هدایت استعدادهای برتر. *اولین کنفرانس ملی پژوهش های نوین ایران و جهان در مدیریت، اقتصاد و حسابداری و علوم انسانی*، شیراز، دانشگاه علمی کاربردی شوشتر.

مجدفر، م.، اصلانی، ا.،و سلیقه‌دار، ل(۱۳۹۵).*دست نامه شهاب*. تهران: موسسه فرهنگی مدرسه برهان(انتشارات مدرسه).

[Downloaded from frooyesh.ir on 2026-11-06]
[DOR: 20.1001.1.2383353.1401.11.12.5.4]

محمدپور، ا. (۱۳۸۹). ارزیابی کیفیت در تحقیق کیفی: اصول و راهبردهای اعتباریابی و تعمیم‌پذیری. فصلنامه علوم اجتماعی، ۱۷(۴۸)، ۱۰۷-۷۳. https://doi.org/10.22054/qjss.2010.874.

محمدنژاد فدردی، م.، طهماسبی، ر.،و باباشاهی، ج (۱۴۰۱). پارادوکس مدیریت استعداد انحصاری- فراگیر: به سوی رویکردی متوازن. *پژوهش‌های مدیریت در ایران*، ۲۶(۲)، ۱۴۴-۱۶۸. https://mri.modares.ac.ir/article_595.html

مظفری، ح.، شایگان، ف.،و محبی، ع (۱۴۰۰). شناسایی ابعاد و مولفه های تشکیل دهنده مدیریت هوش و استعداد برای دانش آموزان مقطع ابتدایی. *سبک زندگی اسلامی با محوریت سلامت*، ۵ (۲)، ۲۰۹-۲۸۸. http://islamiclifej.com/article-1-1274-fa.html

منصوری، م (۱۳۹۶). *بررسی رضایتمندی معلمان و مدیران دبستانها از اجرای طرح شناسایی و هدایت استعدادهای برتر(طرح شهاب)*. (پایان‌نامه کارشناسی ارشد منتشرنشده). دانشگاه الزهرا(س) تهران، ایران.

منصوری،ر.، رحمانی، ج.،و سعادتمند، ز (۱۴۰۰). ارزشیابی طرح شهاب در برنامه درسی دوره دوم ابتدایی (یک مطالعه کیفی به روش پدیدارشناسی). *پژوهش‌های برنامه ریزی درسی و آموزشی*، ۱۱(۲)، ۱۰۷-۱۳۰. https://jcdepr.chalous.iau.ir/article_690796.html

نظریان، م.، عابدی، ا.، مهداد، ع.،و نادی، م (۱۳۹۹). تجارب زیستهٔ معلمان درزمینهٔ شناسایی استعدادهای دانش‌آموزان مبتنی‌بر ابعاد و مؤلفه‌های الگوی تدریس اثربخش. *رویکردهای نوین آموزشی*،۱۵(۲)، ۴۳-۵۸. doi: 10.22108/nea.2021.120737.1428

نظریان،م.، مهداد،ع.، عابدی، ا.،و نادی،م (۱۴۰۱). شناسایی روشها و مؤلفه‌های تدریس و تدوین الگوی تفسیری آن بر مبنای تجارب زیستهٔ معلمان در کشف استعداد علوم تجربی دانش‌آموزان ابتدایی. *پژوهش در برنامه ریزی درسی*، ۱۹(۷۲)، ۳۴-۵۸. doi: 10.30486/jsre.2022.1947690.2060

نویدی، ا (۱۳۹۸). ارزشیابی اجرای آزمایشی طرح شناسایی و هدایت استعدادهای برتر(شهاب). *فصلنامه علمی - پژوهشی تعلیم و تربیت*، ۳۵ (۱)، ۷۲-۵۱. http://qjoe.ir/article-1-1592-fa.html

وزارت آموزش‌وپرورش‌و بنیادملی نخبگان(۱۳۹۱). *مجموعه متون آموزشی طرح شهاب*. تهران: سمت.

هالاهان، د.،و کافمن، ج (۱۳۹۲). *دانش آموزان استثنایی(مقدمه ای بر آموزش ویژه)*. (مترجمان:حمید علیزاده، هائیده صابری، ژانت هاشمی، مهدی محی الدین). تهران: ویرایش.

یوسف‌زاده چوسری، م (۱۳۹۹). رویکرد پدیدارشناسانه به تجارب معلمان مدارس ابتدایی دخترانه از اجرای طرح شناسایی و هدایت استعدادهای برتر(طرح شهاب). *پژوهش‌های برنامه درسی*، ۱۰(۲۰)، ۲۰۰-۱۷۹. 10.22099/JCR.2021.6053

Altintas, E., & Ozdemir, A. S. (2012). The Determination of the Ideas of the Teachers in Turkey about the Gifted Students. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 46, 2188-2192. doi: 10.1016/j.sbspro.2012.05.452.

Biber, M., Biber, S. K., Fossa, M. O., Kartal, E., Can, T., & Simsek, I. (2020). Teacher Nomination in Identifying gifted and talented students: evidence from Turkey. *Thinking Skills and Creativity*, 39, 100751. https://doi.org/10.1016/j.tsc.2020.100751

Blaas, S. (2014). The relationship between social-emotional difficulties and underachievement of gifted students. *Australian Journal of Guidance and Counselling*, 24(02), 243-255. https://doi.org/10.1016/j.tsc.2020.100751

Brewster, M., Balla-Gow, B., Vialle, W., Wormald, C. (2022). Views from the border: Perspectives of gifted student needs from early adopters of the high potential and gifted education policy. *Australasian Journal of Gifted Education*. 31(1), 22-36. doi:10.21505/ajge.2022.0003.

García-Martínez, I., Gutiérrez Cáceres, R., Luque de la Rosa, A., & León, S. P. (2021). Analysing Educational Interventions with Gifted Students. Systematic Review. *Children*, 8(5), 365-379. https://doi.org/10.3390/children8050365.

Hamzah, M. I. M., & Shamsudin, S. (2017). Talent management and teacher leadership talent development in high performing school in Malaysia. *International Journal of Educational Best Practices*, *1*(1), 19-35. doi:10.31258/ijebp.v1n1.p19-35.

Heward, W. L. (2009). *Exceptional children: An introduction to special education*. Pearson College Div.

Hodges, J., Tay, J., Maeda, Y., & Gentry, M. (2018). A meta-analysis of gifted and talented identification practices. *Gifted Child Quarterly*, 62(2), 147-174 . https://doi.org/10.1177%2F0016986217752107 .

Kaplan, S. (2022). Factors Affecting the Perceptions and Practices of Differentiated Curricula and Pedagogies for Gifted and Talented Students. *Educ. Sci* ,12(1), 41-48. https://doi.org/10.3390/educsci12010041

Laine, S., & Tirri, K. (2016). How Finnish elementary school teachers meet the needs of their gifted students. *High Ability Studies*, 27(2), 149-164. https://doi.org/10.1080/13598139.2015.1108185

Lee, H., Gentry, M., Maeda, Y. (2021). Validity Evidence of The HOPE Scale in Korea: Identifying Gifted Students From Low-Income and Multicultural Families. *Gifted Child Quarterly*, 66(1), 23-40. https://doi.org/10.1177%2F00169862211024590

Guba, E., & Lincoln, Y. S. (1985). Naturalistic inquiry, Thousand Oaks, CA: Sage.

Machů, E. (2015). Analyzing Differentiated Instructions in Inclusive Education of Gifted Preschoolers. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 171, 1147-1155. https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2015.01.224.

Mikaeili, N., Afrooz, G., Gholiezadeh, L. (2013). The relationship of self-concept and academic burnout with academic performance of girl students. *Journal of School Psychology*, 1(4), 90-103. doi: d_1_4_91_12_1_6.

[Downloaded from frooyesh.ir on 2026-11-06]
[DOR: 20.1001.1.2383353.1401.11.12.5.4]

Nijs, S., Deries, N., Van Vlasselaer, V., Sels, L. (2021). Reframing talent identification as a status-organising process: Examining talent hierarchies through data mining. *Human Resource Management journal*, 32(1), 169-193. https://doi.org/10.1111/1748-8583.12401.

Nissen, P. (2019). Detecting talent from the perspectives of students, parents, and teachers. *US-China Education Review*, 9(4), 119-127. doi: 10.17265/2161-6248/2019.04.001

Ndiangui, P. (2021). From brain drain to brain gain: the battle against talent drain. *Journal of Culture and Values in Education*, 4(1), 34-48. https://doi.org/10.46303/jcve.2020.5.

Ozdemir DA, Isiksal Bostan M. (2021). Mathematically gifted students' differentiated needs: What kind of support do they need?. *International Journal of Mathematical Education in Science and Technology*, 52(1): 65-83. https://doi.org/10.1080/0020739X.2019.1658817.

Page, A. (2006). Three Models for Understanding Gifted Education. *Kairaranga*, 7(2), 11-15.

Peters, S., Makel, M., Rambo-Hernandez, K. (2021). Local Norms for Gifted and Talented Student Identification: Everything You Need to Know. *Gifted Child Today*, 44(2), 93–104. https://doi.org/10.1177%2F1076217520985181

Plucker, J. A., McWilliams, J., & Guo, J. (2021). Smart Contexts for 21 st Century Talent Development. *In Conceptions of Giftedness and Talent (pp. 295-316)*. Palgrave Macmillan, Cham. https://www.taylorfrancis.com/chapters/edit/10.4324/9781003235262-10/smart-contexts-21st-century-talent-development-jonathan-plucker-jacob-mcwilliams-jiajun-guo.

Ridgley, L. M., DaVia Rubenstein, L., & Finch, W. H. (2020). Issues and opportunities when using rating scales to identify creatively gifted students: Applying an IRT approach. Gifted and Talented International, *Gifted and Talented International*, 34(2), 1-13. https://doi.org/10.1080/15332276.2020.1722041.

Ronksley-Pavia, M., & Neumann, M. M. (2020). Conceptualising Gifted Student (Dis) Engagement through the Lens of Learner (Re) Engagement. *Education Sciences*, 10(10), 274-286.. https://doi.org/10.3390/educsci10100274.

Sem, C., Soany, Z., & Kiray, S. (2021). Computational thinking skills of gifted and talented students in integrated STEM activities based on the engineering design process: The case of robotics and 3D robot modeling. *Thinking Skills and Creativity*, 42, ١٠٠٩٣١-100946. https://doi.org/10.1016/j.tsc.2021.100931.

Şahin, F., & Çetinkaya, Ç. (2015). An Investigation of the Effectiveness and Efficiency of Classroom Teachers in theIdentification of Gifted Students. *Turkish Journal of Giftedness & Education*, 5(2), 133-146. https://dergipark.org.tr/en/pub/tuzed/issue/58913/849443.

Siegle, D. (2001). Teacher Bias in Identifying Gifted and Talented Students. https://eric.ed.gov/?id=ED454664.

Stollman, S., Meirink, J., Westenberg, M., & van Driel, J. (2021). Teachers' Interactive Cognitions of Differentiated Instruction: An Exploration in Regular and Talent Development Lessons. *Journal for the Education of the Gifted*, 44(2), 201-222. https://doi.org/10.1177/01623532211001440

Sulistiono, A. A., & Winingsih, L. H. (2020). Influence of external factors on development of high school student talent and competencies. https://doi.org/10.15739/IJEPRR.20.018

Witte, A. L., Kiewra, K. A., Kasson, S. C., & Perry, K. R. (2015). Parenting talent: A qualitative investigation of the roles parents play in talent development. *Roeper Review*, 37(2), 84-96. doi:10.1080/02783193.2015.1008091.

Worrell, F., Subotnik, R., Olszewski-Kubilius, P., Dixson, D. (2019). Gifted Students. *Annual Review of Psychology*, 70, 551-576. https://doi.org/10.1146/annurev-psych-010418-102846

[Downloaded from frooyesh.ir on 2026-11-06]
[DOR: 20.1001.1.2383353.1401.11.12.5.4]